Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2010

WPISUJE ZDAJĄCY

KOD | **PESEL**

Miejsce na naklejkę z kodem

EGZAMIN MATURALNY Z CHEMII

POZIOM PODSTAWOWY

SIERPIEŃ 2010

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 13 stron (zadania 1 – 29). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. W rozwiązaniach zadań rachunkowych przedstaw tok rozumowania prowadzący do ostatecznego wyniku oraz pamiętaj o jednostkach.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
7. Możesz korzystać z karty wybranych tablic chemicznych, linijki oraz kalkulatora.
8. Na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
9. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Czas pracy: 120 minut

Liczba punktów do uzyskania: 50

MCH-P1_1P-104

Zadanie 1. *(1 pkt)*

Spośród poniższych konfiguracji elektronowych atomów (w stanie podstawowym) wybierz i podkreśl konfigurację atomu tego pierwiastka, który z wodorem tworzy związek H_2X.

A. $1s^2 2s^2 2p^2$ (K^2L^4)

B. $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^1$ $(K^2L^8M^3)$

C. $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^4$ $(K^2L^8M^6)$

D. $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^5$ $(K^2L^8M^7)$

Zadanie 2. *(1 pkt)*

Oceń prawdziwość poniższych zdań i uzupełnij tabelę. Wpisz literę P, jeżeli uznasz zdanie za prawdziwe, lub literę F, jeżeli uznasz je za fałszywe.

	Zdanie	P/F
1.	Atomy litu (Li), sodu (Na) i potasu (K) mają różną liczbę powłok elektronowych.	
2.	Atomy fosforu (P), siarki (S) i chloru (Cl) mają taki sam ładunek jądra.	
3.	Atomy chloru (Cl), bromu (Br) i jodu (I) mają taką samą liczbę elektronów walencyjnych.	

Zadanie 3. *(1 pkt)*

Wybierz i podkreśl wiersz, w którym poprawnie określono rodzaje wiązań występujących w związkach o wzorach: HCl, NH_3 i Na_2O.

	Rodzaj wiązania		
	HCl	NH_3	Na_2O
A.	jonowe	jonowe	kowalencyjne spolaryzowane
B.	kowalencyjne spolaryzowane	kowalencyjne spolaryzowane	jonowe
C.	kowalencyjne	kowalencyjne spolaryzowane	kowalencyjne
D.	kowalencyjne spolaryzowane	kowalencyjne	jonowe

Zadanie 4. *(1 pkt)*

Podczas naturalnej przemiany promieniotwórczej izotop $^{238}_{92}U$ przekształca się w izotop $^{234}_{90}Th$.

Napisz równanie tej przemiany, uzupełniając poniższy schemat.

$$^{238}_{92}U \longrightarrow {}^{234}_{90}Th + \text{.....}$$

Zadanie 5. *(1 pkt)*

W tabeli przedstawiono wartości okresów półtrwania trzech izotopów promieniotwórczych astatu.

Izotop	$^{215}_{85}At$	$^{216}_{85}At$	$^{217}_{85}At$
Okres półtrwania	$1 \cdot 10^{-4}$ s	$3 \cdot 10^{-4}$ s	$2 \cdot 10^{-3}$ s

Na podstawie: G. Verkerk i inni, *Informatieboek vwo-havo voor het onderwijs In de natuurwetenschappen*, 1986 The Netherlands

Podaj liczę masową najmniej trwałego izotopu astatu.

.....

Zadanie 6. *(1 pkt)*

W poniższej tabeli zestawiono dane dotyczące właściwości chemicznych dwóch tlenków pierwiastków X i Y.

Tlenek XO	Tlenek Y_2O
$XO + 2HCl \rightarrow XCl_2 + H_2O$	$Y_2O + HCl \rightarrow$ reakcja nie zachodzi
$XO + NaOH \rightarrow$ reakcja nie zachodzi	$Y_2O + NaOH \rightarrow$ reakcja nie zachodzi
$XO + H_2O \rightarrow X(OH)_2$	$Y_2O + H_2O \rightarrow$ reakcja nie zachodzi

Określ charakter chemiczny tych tlenków.

Charakter chemiczny tlenku XO: .....

Charakter chemiczny tlenku Y_2O: .....

Zadanie 7. *(1 pkt)*

Do oceny jakości wód powierzchniowych można stosować pięciostopniową skalę. W poniższej tabeli umieszczono wartości graniczne wybranych wskaźników jakości wody.

Klasa czystości	Jakość	Zawartość w mg/dm^3		
		NO_2^-	Cl^-	O_2
I	bardzo dobra	0,03	100	7
II	dobra	0,10	200	6
III	zadawalająca	0,50	300	5
IV	niezadawalająca	1,00	400	4
V	zła	większa od 1,00	większa od 400	mniejsza od 4

Na podstawie: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 roku

Badania pobranej próbki wody wykazały, że zawartość jonów azotanowych(III) wynosi 0,30 mg/dm^3, jonów chlorkowych 300 mg/dm^3, a tlenu 5,5 mg/dm^3.

Ustal <u>jakość</u> pobranej próbki wody.

Jakość: .....

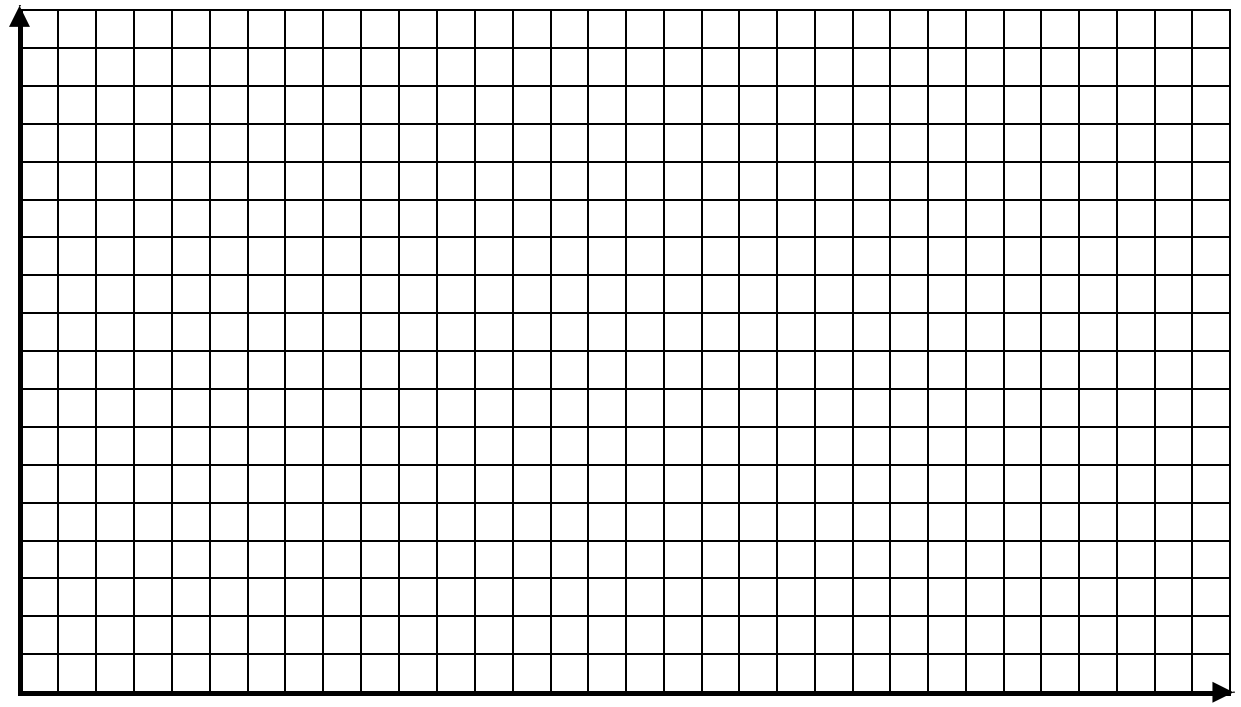
Zadanie 8. *(3 pkt)*

W poniższej tabeli podane są wartości rozpuszczalności tlenu w wodzie w różnych temperaturach pod ciśnieniem 1013 hPa.

Temperatura, ^{o}C	0	20	40	60	80
Rozpuszczalność, mg/100 g H_2O	6,9	4,3	3,1	2,3	1,4

Na podstawie: W. Mizerski, *Tablice chemiczne*, Warszawa 2003

Na podstawie danych zamieszczonych w tabeli narysuj wykres przedstawiający zależność rozpuszczalności tlenu w wodzie od temperatury (w podanym zakresie temperatur). Pamiętaj o opisie osi i jednostkach. Odczytaj, jaka jest rozpuszczalność tlenu w wodzie w temperaturze 10 ^{o}C.

W 100 g wody w temperaturze 10 ^{o}C rozpuści się ..... mg tlenu.

Zadanie 9. *(2 pkt)*

Poniżej podano cztery równania reakcji.

I $2ZnS + 3O_2 \rightarrow 2ZnO + 2SO_2$

II $2H_2S + 3O_2 \rightarrow 2SO_2 + 2H_2O$

III $SO_3 + H_2O \rightarrow H_2SO_4$

IV $2H_2S + H_2SO_3 \rightarrow 3S + 3H_2O$

Napisz numery tych równań reakcji, które przedstawiają procesy utleniania-redukcji.

.....

Zadanie 10. *(2 pkt)*

W wyniku reakcji 3 g miedzi z nadmiarem par siarki otrzymano 3,75 g związku chemicznego.

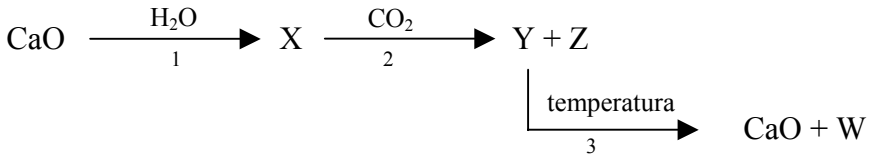
Oblicz skład tego związku w procentach masowych. Wynik podaj z dokładnością do liczby całkowitej.

Obliczenia:

Odpowiedź:

Zadanie 11. *(3 pkt)*

Poniższy schemat ilustruje ciąg przemian chemicznych.

Napisz <u>w formie cząsteczkowej</u> równania tych reakcji.

Równanie 1: .....

Równanie 2: .....

Równanie 3: .....

Zadanie 12. *(2 pkt)*

Tlenki metali można otrzymywać między innymi w reakcjach:
a) termicznego rozkładu nietrwałych wodorotlenków
b) utleniania tlenków, w których metal występuje na niższym stopniu utlenienia.

Napisz równania reakcji otrzymywania tlenku miedzi(II) podanymi wyżej sposobami.

a) .....

b) .....

Zadanie 13. *(1 pkt)*

Spośród soli o podanych wzorach: K_2CO_3, ZnS, $CaCO_3$, $ZnSO_4$ wybierz te, których roztwory wodne mogą być substratami w reakcji otrzymywania węglanu cynku zachodzącej według równania

$$Zn^{2+} + CO_3^{2-} \rightarrow ZnCO_3 \downarrow$$

Skorzystaj z tablicy rozpuszczalności. Napisz wzory wybranych soli.

Wzory soli: .....

Zadanie 14. *(1 pkt)*

Twardość wody spowodowana jest m.in. obecnością rozpuszczonych w niej soli wapnia. W wodzie przeznaczonej do celów przemysłowych oraz do użytku w gospodarstwie domowym obecność tych soli, jest zjawiskiem niepożądanym. Jednym ze sposobów zmiękczania wody, czyli usuwania jej twardości, jest dodanie do wody węglanu sodu (Na_2CO_3).

Na podstawie: Adam Bielański, *Podstawy chemii nieorganicznej*, Warszawa 2004.

Wyjaśnij, dlaczego stosując węglan sodu, można usunąć jony wapnia.

.....

.....

.....

Zadanie 15. *(3 pkt)*

W dwóch probówkach znajdują się wodne roztwory soli: w pierwszej jodku sodu, a w drugiej bromku sodu.

Ustal, którego odczynnika – $Br_{2(aq)}$ czy $Cl_{2(aq)}$ – należy użyć, aby zaszły reakcje w obu probówkach. Napisz <u>w formie jonowej skróconej</u> równania tych reakcji.

Wzór odczynnika: .....

Równanie reakcji w probówce I: .....

Równanie reakcji w probówce II: .....

🕮 Informacja do zadania 16 i 17

Poniżej podano wartości pH wybranych produktów.

Wybrane produkty	pH
Kwaśne mleko	4,4
Mleko	6,5
Pasta do zębów	8,0
Sok jabłkowy	3,0
Woda destylowana	7,0
Wybielacz	11,0

Zadanie16. *(1 pkt)*

Korzystając z powyższej informacji, podaj nazwę produktu o najmniejszej kwasowości.

.....

Zadanie 17. *(1 pkt*)

Określ zależność między stężeniem jonów wodorowych a stężeniem jonów wodorotlenkowych w soku jabłkowym i w wybielaczu, wpisując w miejsce kropek odpowiedni znak: <, =, >.

Sok jabłkowy: $[H^+]$ ..... $[OH^-]$ Wybielacz: $[H^+]$ ..... $[OH^-]$

Zadanie 18. *(2 pkt)*

Poniższy zapis przedstawia równanie reakcji całkowitego spalania propanu.

$$C_3H_8 + 5O_2 \rightarrow 3CO_2 + 4H_2O$$

Określ stosunek masowy oraz objętościowy reagentów (substratów i produktów), wiedząc, że wszystkie są gazami.

	C_3H_8	O_2	CO_2	H_2O
Stosunek masowy =	:	:	:	
Stosunek objętościowy =	:	:	:	

🕮 Informacja do zadania 19 i 20

W poniższej tabeli podane są wartości temperatury wrzenia wybranych n-alkanów pod ciśnieniem 1013 hPa.

Nazwa systematyczna alkanu	Temperatura wrzenia, ^{o}C
n-pentan	36,1
n-heksan	68,7
n-heptan	98,4

Na podstawie: W. Mizerski, *Tablice chemiczne*, Warszawa 2003

Zadanie 19. *(1 pkt)*

Na podstawie danych umieszczonych w tabeli określ zależność między długością łańcucha węglowego wybranych n-alkanów a ich temperaturami wrzenia.

Zależność: .....

.....

Zadanie 20. *(2 pkt)*

Spośród związków, których nazwy podano w powyższej tabeli, wybierz związek najbardziej lotny i napisz jego nazwę. Narysuj wzór półstrukturalny (grupowy) dowolnego izomeru tego związku.

Nazwa związku najbardziej lotnego: .....

Wzór izomeru:

Zadanie 21. *(2 pkt)*

Poniższy schemat ilustruje ciąg przemian chemicznych.

$$X \xrightarrow[1]{H_2O,\ H^+} C_2H_5OH \xrightarrow[2]{Al_2O_3,\ T} X$$

Podaj wzór półstrukturalny (grupowy) związku organicznego X oraz nazwę szeregu homologicznego, do którego on należy. Określ typ reakcji 1 i 2, posługując się podziałem charakterystycznym dla chemii organicznej.

Wzór związku X: .....

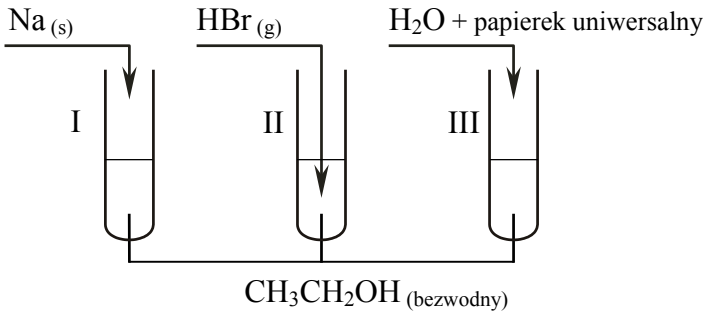
Nazwa szeregu homologicznego: .....

Typ reakcji 1: .....

Typ reakcji 2: .....

🕮 Informacja do zadania 22 i 23

Przeprowadzono doświadczenia zilustrowane rysunkiem:

Zadanie 22. *(3 pkt)*

a) Napisz, co zaobserwowano podczas doświadczenia w probówce I.

.....

.....

b) Podaj barwę papierka uniwersalnego w roztworze otrzymanym w probówce III oraz określ odczyn tego roztworu.

Barwa wskaźnika w roztworze:

.....

Odczyn roztworu:

.....

Zadanie 23. *(2 pkt)*

Stosując wzory półstrukturalne (grupowe) związków organicznych, napisz równania reakcji przebiegających w probówkach I i II.

Probówka I: .....

Probówka II: .....

Zadanie 24. *(3 pkt)*

Zaprojektuj doświadczenie pozwalające odróżnić propan-1-ol od propanalu.

a) Napisz, jaką różnicę w budowie tych związków wykorzystasz, planując eksperyment.

.....

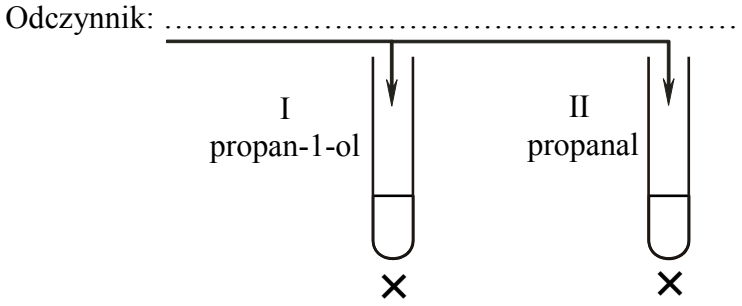
.....

.....

b) Uzupełnij schemat doświadczenia, wpisując <u>nazwę użytego odczynnika</u> wybranego z podanej poniżej listy:

- **roztwór jodu w jodku potasu**
- **wodny roztwór wodorotlenku sodu**
- **osad wodorotlenku miedzi(II).**

Schemat doświadczenia:

c) Wymień obserwacje, które umożliwią rozróżnienie propan-1-olu w probówce I od propanalu w probówce II.

Probówka I:

.....

.....

Probówka II:

.....

.....

Zadanie 25. *(2 pkt)*

a) Stosując wzory półstrukturalne (grupowe) związków organicznych, napisz równanie reakcji zachodzącej podczas srebrzenia szklanych powierzchni z zastosowaniem wodnego roztworu metanalu (aldehydu mrówkowego).

.....

b) Napisz, czy w procesie srebrzenia szklanych powierzchni wodny roztwór metanalu można zastąpić wodnym roztworem glukozy. Odpowiedź uzasadnij, porównując budowę tych związków.

.....

.....

.....

Zadanie 26. *(2 pkt)*

Proces fermentacji alkoholowej można przedstawić następująco:

$$C_6H_{12}O_6 \xrightarrow{\text{enzymy}} 2C_2H_5OH + 2CO_2\uparrow$$

Oblicz masę glukozy, jaka uległa fermentacji, jeżeli w procesie tym wydzieliło się 5,6 dm^3 tlenku węgla(IV) w przeliczeniu na warunki normalne. Wynik podaj z dokładnością do jednego miejsca po przecinku.

Obliczenia: Odpowiedź:

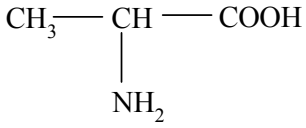
Zadanie 27. *(2 pkt)*

Narysuj wzory półstrukturalne (grupowe) <u>dwóch</u> izomerów o wzorze sumarycznym $C_3H_6O_2$, z których jeden należy do szeregu homologicznego nasyconych kwasów karboksylowych, a drugi jest przedstawicielem estrów.

Wzór kwasu	Wzór estru

Zadanie 28. *(2 pkt)*

Poniżej przedstawiony jest wzór kwasu 2-aminopropanowego (alaniny) – jednego z najprostszych aminokwasów:

Aminokwasy ulegają reakcji kondensacji.

a) Podaj nazwę wiązania, które zostaje utworzone w wyniku reakcji kondensacji aminokwasów.

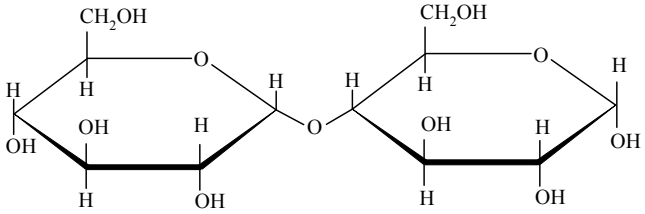
.....

b) Narysuj wzór półstrukturalny (grupowy) tripeptydu – organicznego produktu kondensacji trzech cząsteczek kwasu 2-aminopropanowego (alaniny).

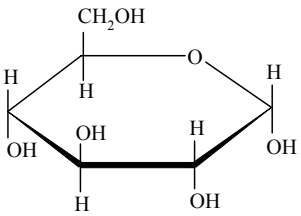
Zadanie 29. *(1 pkt)*

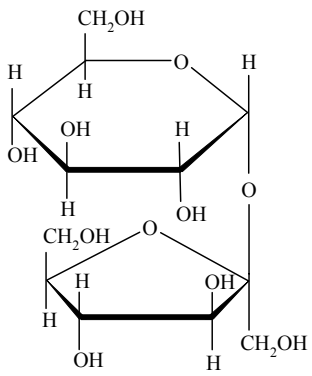
Spośród przedstawionych poniżej wzorów cukrów podkreśl ten, który przedstawia sacharozę.

A.

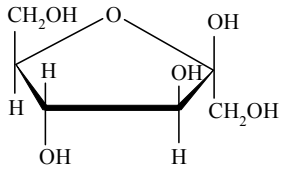
B.

C.

D.

BRUDNOPIS

PESEL

MCH-P1_1P-104

Miejsce na naklejkę
z nr PESEL

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

WYPEŁNIA EGZAMINATOR

Suma punktów									
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
30	31	32	33	34	35	36	37	38	39
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
40	41	42	43	44	45	46	47	48	49
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
50									
☐									

KOD EGZAMINATORA

KOD ZDAJĄCEGO

.....
Czytelny podpis egzaminatora